

Interview Kees den Braber

Ondersteboven

Het is me een lange poos gelukt om dit artikel te omzeilen. Ik werd benauwd van het woord "Interview". In de eerste plaats vanwege de tijd die het schrijven in beslag neemt, maar ook tekenen en schilderen, wat moet je er toch mee? Ik kan behoorlijk ondersteboven raken van een mooi schilderij. Dat is al sinds mijn puberperiode. En dáár zit gelijk de andere verklaring voor mijn huiver voor dit interview.

Normaal

Tekenen deed ik altijd al graag. Rond mijn 15^e levensjaar ontwikkelde ik een grote interesse voor de schilderkunst. Dit kreeg mij enorm te pakken. Het ging heersen. Totdat dat niet meer kon. Ik

durfde me toen niet meer aan te melden bij de kunstacademie. Schilderen en tekenen liet ik achterwege. Op de Pabo De Driestar kreeg ik verkering met een lief Zeeuws meisje (mijn huidige vrouw en moeder van onze kinderen). Pas na geruime tijd liet ik mijn werk zien. Haar advies om "normaal" te doen, was raak. Hierdoor durfde ik weer wat op papier te zetten. Naast mijn werk op de basisschool ben ik lessen aan de Hogeschool Rotterdam en later aan de kunstacademie te Tilburg gaan volgen. Aan deze opleidingen haalde ik mijn tweede en eerste graads acte. Ruim 8 jaar terug kreeg ik mijn baan als tekenleraar aan het Calvin College te Krabbendijke.

Pieter Bruegel Jagers inde sneeuw ca 1565 Olieverf op paneel 117x162 cm

Sneeuw

Werken die steeds weer indruk op me maken, wil ik hier voor het voetlicht halen. Het zijn vooral 17^e eeuwse werken, met anderen er tussendoor. Eerst ervoor: rond 1565 schilderde Pieter Bruegel zijn "Jagers in de sneeuw". Hij geeft de diepte prachtig weer via een

drieplan. Duidelijk groot op de voorgrond de jagers, volgen we de lijn met de bomen dan komen we op het middenplan de figuren op het ijs en het dorpje erachter tegen, gaan we nog verder komen we op de achtergrond bij de bergen met het kasteel of klooster. Bij dit laatste komen we ook als de lijn van de takken en kraaien volgen. Schitterend atmosferisch perspectief in de verte.

Hendrick Avercamp Winterlandschap met schaatsers ca. 1608 Olieverf op paneel 77,3x131,9cm

Dit steeds zachter laten worden van kleur en toon naar de verte toe zien we ook in het winterlandschap van Hendrick Avercamp (over zijn leven kun je lezen in "De stomme van Kampen" van Thea Beckman). Deze doofstomme man schilderde verschillende schaatstaferelen. Een witte wereld fascineert steeds weer en ademt

Kees den Braber Eigen weg, verboden toegang (winter) 2010 Olieverf op paneel 24x30cm

rust, te zien in "Eigen weg, verboden toegang (winter)". Hoe de Bijbel spreekt over sneeuw in bijvoorbeeld Psalm 51:9 moet ons heel stil maken. Wat daar staat, hebben we veel harder nodig dan kunst! De Heere zegt tot de sneeuw: "Wees op de aarde." (Job 37:6). Hij doet grote dingen en wij begrijpen ze niet (vers 5), aanmerk de wonderen Gods (vers 14). Job wordt door de HEERE in

hoofdstuk 38 bevroegd over sneeuw en ijs (vers 22, 29, zie ook Job 37: 10). Wij zijn maar hele kleine mensjes!

Leesrichting

Met Avercamp zijn we de 17^e eeuw binnengekomen. In dit tijdperk zijn voor mij veel

hoogtepunten geschilderd. Een wat onbekende

schilder misschien: Hercules Segers. Hij werkt ook duidelijk met een drieplan. Op de voorgrond links plaatst hij onopvallend en donker een figuur met een pak op zijn rug. Mijn gedachten gaan naar Christen van John Bunyan. Je ziet een slingerende rivierbedding steeds verder het coulissenlandschap ingaan. Achterin heeft hij de kleur erg vergrijsd. We zien hier meer een tonale schilder, dan een kleurschilder. Hij buit de textuur van de verf uit, ziet u het vloeibare van de verf?

Dit vergrijzen en verftextuur zien we ook bij

Hercules Segers Rivierdal ca 1626-30 Olieverf op paneel 30x53,5cm

Hermanus Berserik (overleden in 2002). Een prachtig waterlandschap van klein formaat, voor mij extra aantrekkelijk omdat deze locatie niet ver van onze woonplaats Krabbendijke ligt. Via het afgesneden schip en de palen komen we links het beeld binnen. Deze leesrichting zien we op veel schilderijen.

Hermanus Berserik Nevel op de Schelde 1987 Acrylverf op hecsthout 14x22 cm

Een groot pak op zijn rug draagt ook de marskramer op het ronde werk van Hieronymus Bosch. Links zien we een bordeelachtig gebeuren. Hij laat dit achter zich. Hij heeft er afscheid van genomen. Zo zijn wij, als het goed is, ook niet van deze wereld. Paulus roept ons op om deze wereld niet gelijkvormig te worden (Rom. 12:2). Tussen

*Hieronymus Bosch De marskramer ca 1495
Olieverf op paneel 71x70,6cm*

haakjes: natuurlijk is Bosch' werk niet van de 17^e eeuw. Het is oud: rond 1495 al geschilderd. Dit zeer gedetailleerde schilderij werd vroeger "De verloren zoon" genoemd. Is het opvallend dat het werk deze naam niet meer mag dragen? De gids die we eens in museum Boijmans hadden, wist nog wel van deze naam.

Fris

Slechts een paar jaar ouder dan het werk van Segers is het stilleven van Willem Claesz Heda. Prachtig één geheel door de ingehouden kleuren. Werkelijk een meester in het weergeven van stofuitdrukking. Hij beheerst de trukendoos van diepte weergeven, waarbij hij voorrang geeft aan licht en donker en overlapping. Alles blijft binnen één

compositiehoofdvorm: de driehoek. Als je voor het schilderij zelf staat in het Rijkmuseum, dan valt het glazen kannetje met het merkwaardige tuitje op de achtergrond op: het lijkt me later toegevoegd aan het geheel, maar daarin kan ik me natuurlijk vergissen.

*Willem Claesz Heda Stilleven met vergulde bokaal 1635
Olieverf op paneel 88x113cm*

Misschien is het al opgevallen. De schilderwerken die ik uitkies, zijn vooral gedetailleerd, rustig en tekenachtig van opzet.

Stonden we bij Bruegel bij de jagers op de heuvel, het gevoel op een verhoging te staan krijgen we

Jacob van Ruisdael Gezicht op Haarlem met bleekvelden ca 1670-75 Olieverf op doek 55,5x62cm

ook bij Ruisdael. Net als bij Avercamp een prachtig geheel met miniatuurvormpjes, tot op de horizon toe. Ziet u hoe het licht strijkt over het landschap, precies op de lakenvelden? De stad Haarlem baadt ook weer in het schelle licht, dit alles onder zeer fraai geschilderde wolken.

Hetzelfde gevoel van buiten zijn geeft David Hockney goed weer. Het grote acryllandschap heeft de toen 72-jarige schilder in 2009 op locatie in Woldgate (United Kingdom) geschilderd. Je proeft de lente, je voelt de wind! Zeer fris weergegeven. Hockney vertelt: "Ik merkte dat ik

David Hockney Vroege bloesem, Woldgate 2009 Olieverf op doek 91x183 cm

verliefd geworden was op het landschap – het is er heel mooi, een onbedorven stuk Engeland. Ik kom er al vijftig jaar en het is nauwelijks veranderd...er is voornamelijk akkerland, de dorpjes zijn er klein gebleven... Voor toeristen is er niks, geen theeschenkerijen, alleen deze prachtige, golvende heuvels. Ik heb daar nog gewerkt als schooljongen, in de oogsttijd. Dat ik dit landschap nu terugzie, vooral zo uit een langzaam rijdende auto terwijl er niemand op de weg is... “.

Ordering

Hoe een schilder de boel ordent, is een groot deel van zijn vakmanschap. Soms zit ordening al in het onderwerp zelf. Zie de heldere, overzichtelijke compositie van Pieter Saenredam uit 1649. Het

10 Pieter Saenredam Interieur van de Sint-Odulphuskerk in Assendelft 1649 Olieverf op paneel 49,6x75cm

kerkinterieur krijgt diepte door het gebruik van centraal perspectief. Deze ruimte had voor de schilder een bijzondere betekenis: hij was in Assendelft geboren, rechts voorin zien we de

grafsteen van zijn vader Jan, lees de inscriptie. Saenredam is een schilder die een uitgebreide voortekening maakt. Mager en sterk verdund brengt hij dan daarna de verf aan. Je krijgt dan heel andere schilderijen dan bijvoorbeeld bij tijdgenoot

Rembrandt. Zijn

latere korstige donkere schilderijen ademen een heel andere sfeer dan de lichte heldere werken van Saenredam. Een duidelijke ordening door het onderwerp heeft ook de Amerikaan Edward Hopper. Alleen gaan we nu niet de diepte in. Ons oog blijft heen en weer schuiven in dit werk uit 1930. Het is een beperkte diepte. Licht en schaduw spelen een belangrijke rol in dit warme schilderij.

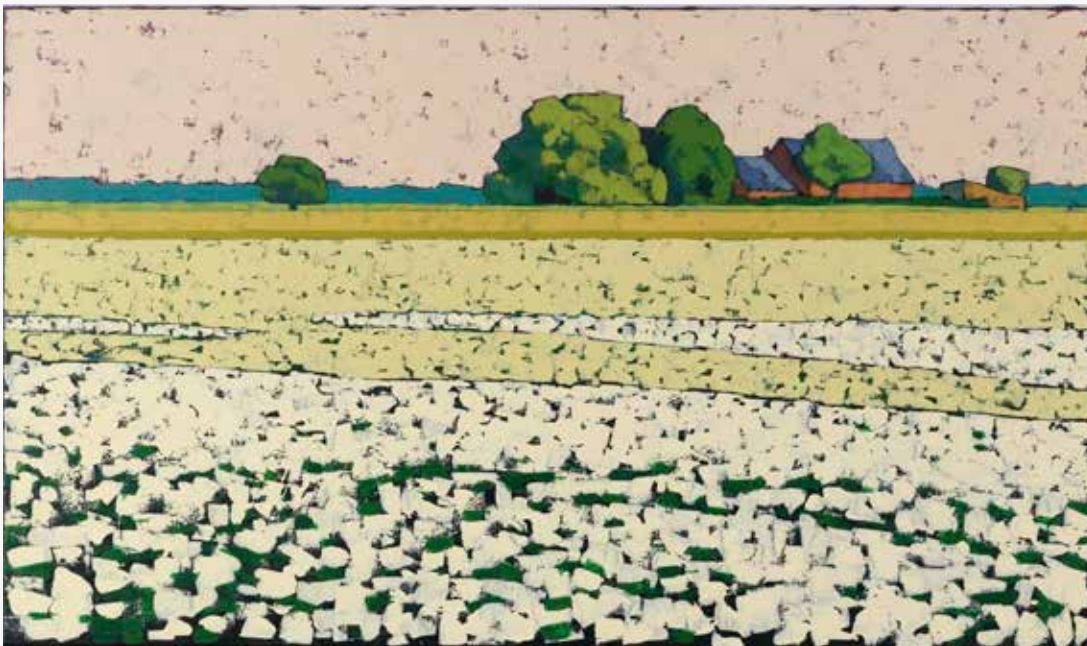
Edward Hopper Vroege zondagmorgen 1930 Olieverf op linnen 89x153 cm

Je krijgt er een loom gevoel bij. Vervelend is de titel: "Vroege zondagmorgen". Natuurlijk herinner ik me als kind de lange schaduwen als we naar de kerk liepen, daar deden we wel spelletjes mee. Maar zondag is Gods dag, moeten we die zo

gebruiken voor een vergankelijk schilderij? Op zondag zijn betere gaven te verkrijgen. Het is de "marktdag" van de Heilige Geest. Door dezelfde wijze van schilderen overal toe te passen is er niets wat nadrukkelijk de aandacht krijgt of juist wijkt. Alles heeft dezelfde aanpak gekregen. Deze overall-aanpak is natuurlijk helemaal aanwezig bij Piet Mondriaan. Daar gaan we zo naar toe. Eerst

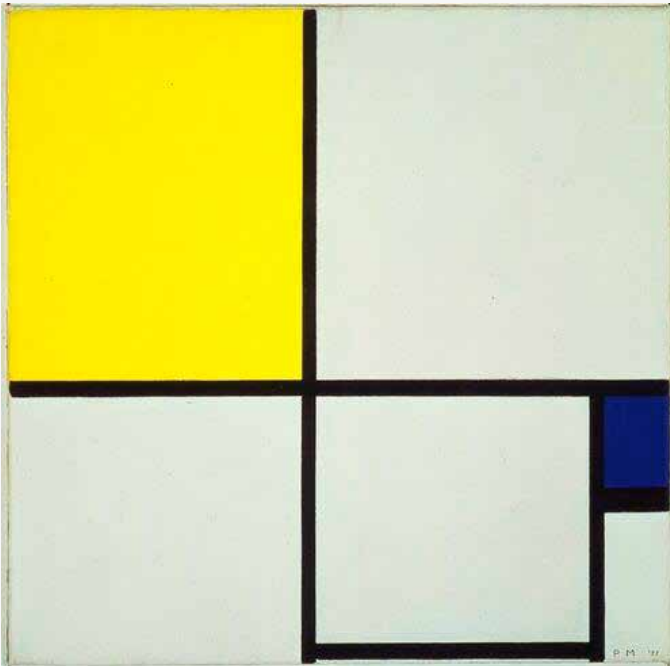
naar Adri Geelhoed. Mijn Goese collega heeft ook prachtig het zomerse lome gevoel weergegeven op het schilderij met het bloeiende aardappelveld, genaamd "Zomeravond". Ik zou het niet voor elkaar krijgen om zó lucht weer te geven, hij wel!

Adri maakt een eenheid door overal dezelfde ritmische verfaanpak te hanteren, dit gecombineerd met het klassieke landschapsthema.

Adri Geelhoed Zomeravond 2009 Acrylverf op doek 70x120 cm

Nu Piet Mondriaan: abstract, helder, klaar, rust, evenwicht, licht, stralend, eenvoudig, duidelijk, overzichtelijk, prachtig, krachtig, dus. Net zo duidelijk als een Saenredam. Van dezelfde klasse als Vermeer met zijn afgewogen compositie. Van 's Piets theosofische fratsen moet ik niks hebben, weg met die flauwekul. Maar schilderen en kijken kon hij!

*Piet Mondriaan Compositie met geel en blauw 1929
Olieverf op doek 52x52cm*

Traditie

Schrok u van mijn vergelijking van Mondriaan met Johannes Vermeer? Nee toch? (U ontdekte intussen zelf wel het drieplan en de leesrichting en het perspectief in "De melkmeid", toch?) Op de academie probeerde ik verbanden te leggen tussen de heldere 17^e eeuwse Hollandse werken van Saenredam, Vermeer en anderen en de 20^e eeuwse werken van Mondriaan en bijvoorbeeld Jan Schoonhoven en Jan Dibbets. Er is, mijns inziens, een schildertraditie van Hollandse meesters met nadruk op duidelijke afgewogen composities en helder Hollands licht, met aandacht voor het detail, veelal op een bescheiden formaat. Dat is een traditie waar ik wel in zou willen staan.

Adriaen Coorte Stilleven van vier schelpen op een stenen tafelblad 1697 Olieverf op paneel 17,2x22,2 cm

*Johannes Vermeer De melkmeid ca 1658-1660
Olieverf op doek 45,5x41cm*

Jan van Kessel de oude Schelpen, vlinders, bloemen en insecten op een witte achtergrond ca 1650 Olieverf op paneel 18x24 cm

Detail

Aandacht voor het detail is er zeker in de 17^e eeuw. Kijk eens naar het kleine schelpenschilderijtje van de Zeeuwse schilder Adriaen Coorte, of minder bekend: Jan Kessel de Oude. Kijk nog maar eens. Zag u dat Jan Kessel ook zo mager schildert als Saenredam? Vanwege de merkwaardige vormen en structuren werden schelpen vaak geschilderd. Rembrandt heeft één keer in zijn leven een

Rembrandt van Rijn De schelp (Conus marmoreus) 1650
Ets, droge naald en burijn, 9,7x12,9 cm

stilleven geëetst. Het betreft slechts één schelp. Niet alleen liet hij het etszuur de lijnen uitbijten,

maar zoals vaker, tekende hij ook met burijn en etsnaald rechtstreeks in de plaat (droge naald). Deze conus marmoreus met zijn bijzonder oppervlak heeft Henk Helmantel twee keer geschilderd onder de naam "Rembrandtschelp". Zo'n schelp bezit ik niet. Wel andere exemplaren, ook wel gekregen van een collega die ze in Zuid-Afrika voor me opraapte. Verschillende keren schilderde ik stillevens met daarop één of meerdere schelpen. Iemand die zich ook eens liet inspireren door Rembrandt is Marius van

Henk Helmantel Rembrandtschelp 1977
Olieverf op paneel 12x15,5cm

Dokkum, deze schilder uit het Gelderse Ugchelen gebruikte de "Nachtwacht" voor zijn "Dames en heren" uit 2014. Vaak zit er humor in het werk. Helaas gebruikt hij dat ook voor Bijbelse onderwerpen zoals "Ark van Noach" en schilderijen rond

Marius van Dokkum Dames en heren 2014 Olieverf op paneel 81x115cm

Kerst. Zijn manier van schilderen vind ik erg knap.

Waarneming

Het rechtstreeks werken naar de waarneming zoals in mijn "2 schelpen" vind ik bijzonder fijn om te doen. Nog spannender is het om het waargenomene met slechts lijnen weer te geven. Direct op locatie, bijvoorbeeld in de dierentuin,

Kees den Braber 2 schelpen 2016 Olieverf op paneel 16,6x24cm

met het vulpotlood in de hand. Of in onze tuin het tekenen van een kleine zonnebloem. Hij was bijna uitgebloeid. Gods schepping kan ons wel zeer verwonderd maken. Deze verwondering over de schoonheid die ons omringt en die ons na de zondeval nog gelaten is, kan aanleiding zijn om een

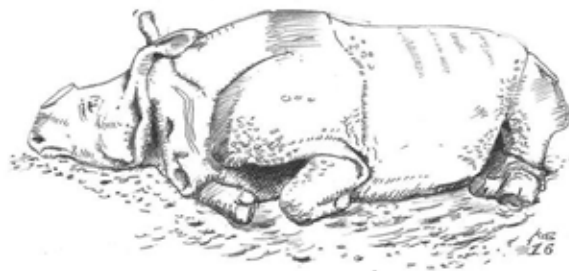
Kees den Braber Kleine zonnebloem 2013 Potlood op papier 13,1x19,2cm

tekening te maken.

Pieter Morilyon (1704-1783), ouderling te Middelburg, had een goede baan bij de West-Indische Compagnie. Hij mocht een teer leven met de Heere kennen. Hij maakte veel aantekeningen over zijn eigen leven. Dit is te lezen in "Mij zal niets ontbreken" (geschreven door P. Morilyon en S.D. Post, Den Hertog – Houten, 2003). Hij ziet

Gods scheppende hand om zich heen. Over wat hij ziet in de tuin van Hof Somerrust schrijft hij: "Dat wij Hem in onze eenzame en godsdienstige afzondering veel zouden mogen vinden. Dat ons leven voor Hem mocht zijn en tot Zijn eer geheiligd mocht wezen. Dat wij door alle schoonheid in de bloemen, kruiden, planten en bomen en door alle aangename vruchten, opgeleid zouden mogen worden om Zijn heerlijkheid te aanbidden, die zich in al Zijn werken zo klaar en heerlijk en verrukkend laat

zien." De berijmde Psalm 33 vers 2 roept ons op God te eren: "Heft vrolijk aan, wijdt Hem uw kunst. Alles moet Hem eren;" Ook de kunst moet Hem eren. Alleen daartoe zijn wij niet meer in staat. Voor Gods eer is er een Ander nodig Die Hem verheerlijken kan. Lees de 1^e 10 verzen van Joh. 17.

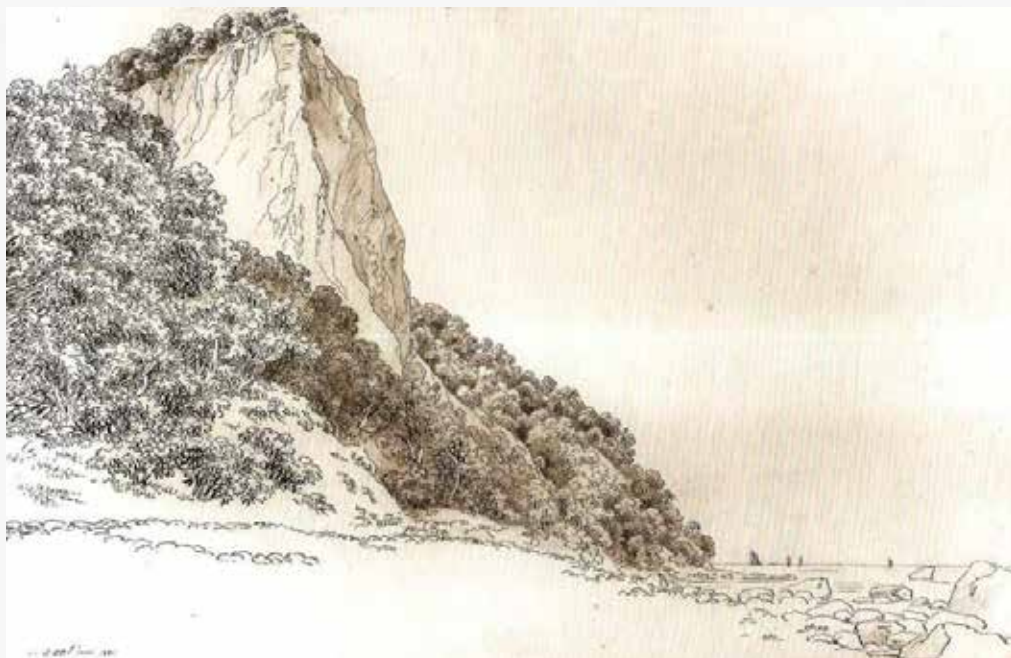
Kees den Braber Indische neushoorn 2016 Potlood op papier 13,1x18,9cm

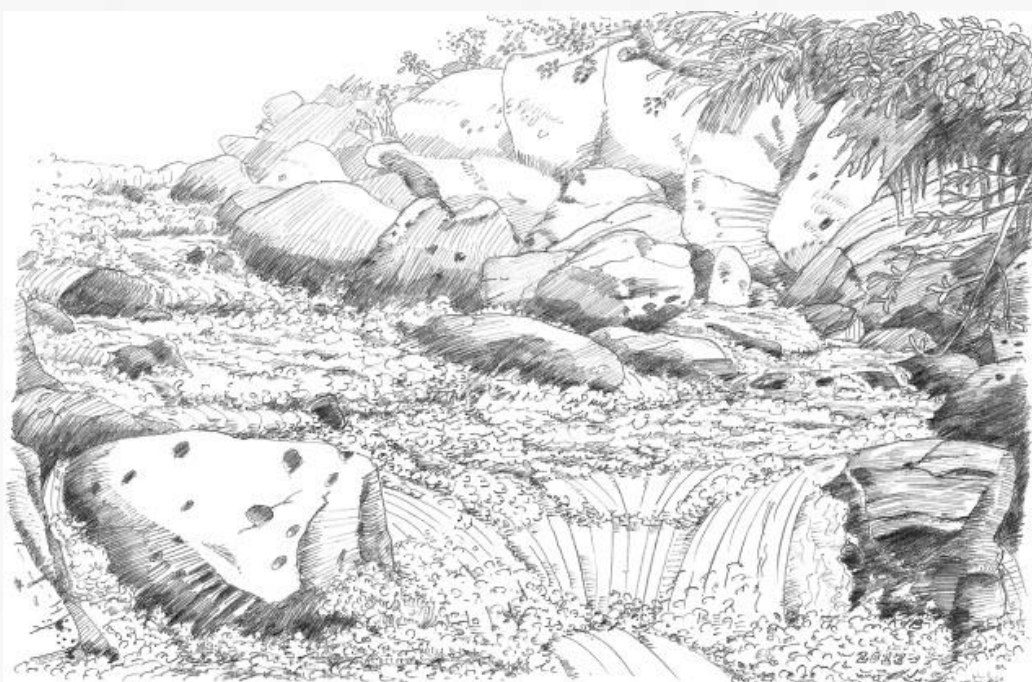
De tekening "Königsstuhl in het Stubbenkammergebergte op Rügen" uit 1801 ziet eruit alsof Caspar David Friedrich het op locatie tekende. Hij was naar het eiland Rügen op huwelijksreis gegaan. Let op de zeer fraaie lijnvoering. Prachtig tekenwerk.

Slot

Dit tekenen op locatie die ik ook graag, als ik eraan toekom. Zittend op een steen in de Rhône tekende ik de snelstromende rivier met vele watervalletjes.

Caspar David Friedrich Königsstuhl in het Stubbenkammergebergte op het eiland Rügen 1801 Pen en gewassen sepia over potlood 23,6x36,7 cm

Kees den Braber Rhône bij Fiesch 2013 Potlood op papier 17,8x27,5cm

Wilt u nog meer werk zien, kijk dan op

www.keesdenbraber.nl.

Het tekenen en schilderen is een bezigheid waar ik lang niet altijd tijd voor vind. Dat is op zich niet erg. Naast het schoolwerk proberen we groenten te telen in de volkstuin, lekker buiten.

Overigens voor de later ingestroomde KORF-mensen ben ik wellicht een onbekend gezicht. De afgelopen jaren volgde ik de CGO-cursussen op de zaterdagmorgen, daardoor ben ik jaren niet op vergaderingen geweest. Toch ben ik al sinds de

oprichting lid en vormde jaren samen met Jan den Ouden en Adri Burghout het bestuur. Ook doordat ik nu een ambt mag bekleden (eerst diaken, nu ouderling) is de tijd goed gevuld. Kunst kan boeien, kunst kan in beslag nemen, kunst kan een harde meester zijn. Door de zondeval moeten wij goed beseffen dat alles hier

op aarde wel van voorbijgaande aard is. Ook de kunst! Dit

leert ons Jesaja. Hij schrijft in hoofdstuk 2 over de dag des HEEREN der heirscharen. Die oordeelsdag zal zijn "tegen allen hovaardige en hoge, en tegen allen verhevene, opdat hij vernederd worde" (vers 12). In dit oordeel worden ook kunstwerken betrokken: "en tegen alle gewenste schilderijen" (vers 16). Dit gegeven moet ons ervoor

bewaren om ons hart op de kunst te zetten. Wij hebben wel een plaats in deze wereld, maar moeten de tijd, die we van Hem krijgen, gebruiken om Hem te zoeken. Niet de kunst moet de eer ontvangen, of even erg, de kunstenaar, maar de HEERE:

*Aardse machten, looft den HEER';
Geeft den HEERE sterkt' en eer;
Dat de lof van 's Hoogsten naam
Aller groten roem beschaam'.*

Psalm 29:1